

אי בעי אביד ואי בעי לא אביד. וא"ת והא הו"י ר"ח מיומי דלא להתענות בהון במגילת תענית וי"ל דה"פ אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל פת שחייבנו בצרכת המזון אבל ציוס טוב נרין לאכול פת ותימה דלמרינן בסקוכה (פ"ג דף מ.) אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל חוץ מלינה הראשונה דיליף ט"ו

ט"ו מחג המנוחות וי"ל דה"פ שאינו נרין לאכול בסקוכה אם לא ירנה אבל בשביל יו"ט נרין לאכול וא"ת מני"מ אם נרין לאכול בשביל יו"ט או בשביל סוכות וימיהו אומר רבינו יהודה דנפקא מינה כגון שירדו גשמים ואכלו חוץ לסקוכה דהשתא אם לכבוד יו"ט שפיר אבל אם בשביל סוכה צו"ט ראשון נרין לחזור ולאכול בסקוכה לאחר שפסקו הגשמים דילפינן ט"ו ט"ו מחג המנוחות אבל בשאר ימינו אינו נרין והא דלמרינן בפרק אלו דברים (פסחים ד' סח:) מל צריה דרבינא הוה יתיב בתעניתא כולה שתא משמע שהיה מתענה ציוס טוב בשאר תעניות אסור וסעודה שלישית על שנת היה מסופק ר"י דשמא אי בעי לא אכיל אלא בשאר ימינו כדפי"ר ר"מ כדלמרי"י בסקעודת סוכה ומיהו בכמוצות פרק אע"פ (דף סד:) חשיב גבי משרה אשתו על ידי שליש שלש סעודות משל שנת א"כ משמע דכולן שוות ועוד כיון דילפינן וימיו אלמלא דשוות הן ומיהו אם אכל סעודה רביעית ושכח של שנת לא הדר לירשא דודאי אי בעי לא אכיל הן סעודה רביעית כלל: וי"ל ע"ד במה מוזמנין וכו'.

תורה אור השלם
1. במקנהלות רברכו אליהם
2. במקנהלות ישראל:
ההלים סח כז

רב ניסים גאון

מסר חזרתו כטומאתו מה טומאתו בכביצה עיקרה בתורת הכניס יוכל יטמא כל שהוא תל"ל סבר יאכל הא אינו מטמא אלא בכביצה ובגמרא דיום הכפורים (דף ט) אמרין תניא ר' אומר כל איסורין שבתורה בכזית חוץ מטומאת אוכלין בכביצה כו' מגיל א"ד אבדו אמר ר' אליעזר דאמר קרא מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאחת יוכל לאכול בבת אחת שיעור הכמים שאין בית הבליעה יתר מביצת הרכותו ולפיני אמרין אמרין (טוכ"ח) קראו דת שבת ארץ שרוב שיעוריה כותים ויעקרו בתורת הכניס אשר האכל אין אכילה בפחות מכזית ובגמ' מביצת גיד הגשה (חולין דף צ) אמרין ור' יהודה אכילה כתיבה נמי ואכילה בכזית והתם נמי אמרין (שם דף קב) אבר מן החי צריך כזית מ"ט אכילה כתיב בה ואכילה בכזית וכמה רבות בתלמוד ומיהו ילפינן לנוגע ולנושא שיעורו הכמים כזית כותיבא בתורת הכניס (בפסחים אמרין) והכי איתא בת"כ (שם ב' שניין) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה את שאין לה טומאה כזית אכילה כו' יוכל נבלת בהמה מטמא בגדים בבית הבליעה מק"ט ת"ל בה בה אתה מטמא בבית הבליעה ואין אתה מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה אי"כ למה נאמר האוכל ילתי שיעור מה האוכל בכזית אף הנוגע והנושא בכזית: בשלישה והוא אומר ברכו. אמר שמואל לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל ואסיקנא דנברך עדיף למה נהנו העם בספר תורה לומר הקורא ברכו ואינו אומר נברך ופירוקו כי הקורא בבית כיון שהצרכותו לומר המברך לא יצא מן הכלל והרי ברוך הוא תולה קודם הצבור ובכרכת המזון אם הוא אומר ברכו את שאכלנו משלו הרי הוציא את עצמו מן הכלל והכי אמרין בתלמוד ארץ ישראל שמואל אמר אני איני מוציא את עצמי מן הכלל התיבון הרי הקורא בתורה אומר ברכו אמר ר' אבהו מתיבן הוה אמר המברך אף הוא אינו מוציא עצמו מן הכלל והוא פירוק יפה וחביב:

ואדר לירשא. לתחלת צרכת המזון כדלמרינן (לעיל דף קט:): גבי תפלה עקר את רגליו חזר לראש התם הוה דאיכא עיקרת רגלים אבל הכא סיוס הצרכה הוה עיקרת רגלים: **מי שילא מירושלים**. לעיל מיינה מיידי ההולך לשחוט את פסחו וזוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבצע ולחזור למנוחו יחזור ויבצע ואם לאו יבטל כלבו וכן מי שילא מירושלים וזוכר שיש צידו צבר קודש ונפסל ציליאתו חוץ לחומה: **אם עבר צופים**. מקום שיכול לראות בהמ"ק: **לפני הצירה**. מקום צהר הצית שיש שם בית הדשן גדול ששורפין פסולי קדשים קלים כדלמרינן בנזמים בפרק טבול יוס (דף קד:): זה וזה. חמץ וצמר קודש: **חורטו טומאטו גרסינן**. שיעור לענין טומאה חשיב זהו לענין חזרה: **מתני' בשלשה והוא אומר ברכו**. דהא צללו דידיה איכא זימון וכן כולם: **אחד עשרה ואחד עשרה**. כלומר הכל שיה משראויים רבוא. לומר את השם אין לריבין לשנות וצגמ' פריך הא קמיני סופא צמלה הוא לומר כו': **לפי רוב הקהל הם מצרכים**. כמו שאמר שיש חילוק בין מאה לעשרה וצין מאה לאלף וצין אלף לרבוא והא דקמני אחד עשרה ואחד עשרה רבוא ר"ע היא דלמרי מיה מלינו צבית הכנסת משהגיעו לעשרה אין חילוק בין צבים בין מועטים אף כלן אין חילוק הכי מוקי לה בצמרא: **גמ' אל יוציא אש עלמו**. אע"פ שצארכעה הוא רשאי לומר לשלשה ברכו טוב לו שיאמר נברך ואל יוציא עלמו מכלל המצרכים: **תנן בשלשה והוא אומר ברכו**. אלמא הכי עדיף כלומר רבים אתם ואפילו איני עמכם: **אף**

והדר לירשא אמר ליה מאי טעמא עביד מר הכי אמר ליה דאמר רבי שילא אמר רב טעה חזר לראש והא אמר רב הונא אמר רב טעה אומר ברוך שנתן אמר ליה לאו איתמר עלה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב לא שנו אלא שלא פתח בהמטיב אבל פתח בהמטיב חזר לראש אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן אמר שמואל טעה ולא הזכיר של ראש חדש בתפלה מחזירין אותו בברכת המזון אין מחזירין אותו אמר ליה רב אבין לרב עמרם מאי שנא תפלה ומאי שנא ברכת המזון אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאליתיה לרב נחמן ואמר לי מיניה דמר שמואל לא שמעי לי אלא נחזי אנן תפלה רחובה היא מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה בשבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל הכי נמי דאי טעי הדר אמר ליה אין דאמר רבי שילא אמר רב טעה חזר לראש והא אמר רב הונא אמר רב טעה אומר ברוך שנתן לאו איתמר עלה ילא שנו אלא שלא פתח בהמטיב והמטיב אבל פתח בהמטיב והמטיב חזר לראש: עד כמה מוזמנין וכו': יהודה כביצה והא איפכא שמעינן להו דנתנן יוכן מי שיצא מירושלים וזכור שהיה בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חזר ושרפו לפני הבירה מעצי המערכה עד כמה הם חזורים רבי מאיר

הגהות הב"ח
גמ' אמר ליה רב אידי בר אבין לרב עמרם מאי טעמא:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה אם עבר צופי' בו הוי לישון יראה עי' לתמן סא ע"פ ברכו ד"ה מן ה'תוס': תוס' ד"ה ר"ב סבר בו ולפיני שתייה אומר ר"י דיש להחמיר ולברך. ק"ל הילך שיק' להסמיר לברך הא צרכה ספקא להק' וי"ע:

מוסף רש"י

שהיה בידו בשר קודש. עמו נצרך ונפסל ציולא, שמחלת קדשים קלים חומת ירושלים (פסחים טו.). אם עבר צופים. שם כפר טיבול לראות בית המקדש משם (שם) ומסע והלאה טיבול לרחומו (שם טו.). שורפו במקומו. לא התייחסו לחזו ולשורפו ציוטלים ואלו יבקר נמחק הכינה ויצא דקיי"ל כפול כל שעה (שם טז.) דנמחקו אכלת קדשים שם שטיפמן מקדש כלש שטיפמן (שם טז.) ואם לאו חזר ושרפו. כדלמן קדש משקף דנמחקו אכלתו שטיפו (שם טז.) מחלפת השיטה. המלך שטרין ענה צלחת מתי והלחף שטיפו (פסחים טז.) ואכילה בכזית. משמע (יומא טז.) חזרתו כטומאתו. ומרינן הוה ואשעור טומאתו אכלתו כטומאת אוכלין כביצה (פסחים טז.) ובצ"ו שם טז.) באיסורו. של מתק, נוצר עמו משנפסל ציולא לטוב צלילה (שם טז.) מה איסורו בכזית. שיעור אקור אכלתו שהוא חייב עליו כזית (שם טז.). שיש הכרובים. כמו שאמר (שמות כה) ועשיתו לך שם (תהלים יב.)

אומר זה וזה בכביצה ורבי יהודה אומר י"זה וזה בכזית אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה אביי אמר לעולם לא תיפוך הכא בקראי פליגי ר' מאיר סבר ואכילת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה א בכזית ורבי יהודה סבר ואכילת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו כביצה התם בסברא פליגי ר' מאיר סבר חזרתו כטומאתו ימה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ור' יהודה סבר חזרתו כאיסורו מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית: **מתני' כיצד מוזמנין** בשלשה אומר נברך בשלשה והוא אומר ברכו בעשרה אומר נברך אלהינו בעשרה והוא אומר ברכו אחד עשרה ואחד עשרה רבוא במאה הוא אומר נברך ה' אלהינו במאה והוא אומר ברכו באלף הוא אומר נברך לה' אלהינו ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו ברבוא והוא אומר ברכו כענין שהוא מברך כך עונים אחריו ברוך ה' אלהינו אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו ר' יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הם מברכים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל אמר ר' עקיבא מה מצינו בבית הכנסת אחד מרובים ואחד מועטים אומר ברכו את ה' רבי ישמעאל אומר ברכו את ה' המבורך: **גמ' אמר שמואל חלעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל תנן בשלשה והוא אומר ברכו אף**

רבינו חננאל

מתני' עד כמה מוזמנין עד כזית ר' יהודה אומר עד בכביצה. וקיימילין בהא כו' מאיר מרדכי ר' יוחנן כותיה דאמר ר' חייא אמר ר' יוחנן ולהוציא רבים די חובתן עד שיאכל כזית דגן. ואילוילי שהאוכל כזית דגן חייב לברך לא היה מוציא די חובתן. דקיימילין כל שאינו מחויב בברך אינו מציא רבים די חובתן. וכן מי שיצא מירושלים וזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים וכו', פי' שם מקום שעומר שם וצופה בכל צד, שורפו במקום שזכרו. ואם לא עבר הצופים חזרו. עד כמה חזרו ר"מ אומר בין חמץ בין בשר קדש בכביצה. ר' יהודה אומר זה וזה בכזית וכו'. ואקשינן והא איפכא שמעינן להו דנתן עד כמה מוזמנין עד כזית ר' יהודה אומר עד בכביצה. מכלל דלר"מ כזית חשוב ור' יהודה בכביצה. ומשני ר' יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר חלף דברי ר' מאיר לר' יהודה דברי ר' יהודה אומר נותר איסור בכזית אכילה כתיב ביה, אף חזרתו, והכא בענין זימון בקראי פליגי. ר"מ סבר ואכילת ושבעת זו שתיה ומצינו אכילה בכזית, ור' יהודה סבר (לא) בעינן אכילה שיש בה שביעה ולא תהיה פחות מכביצה. מתני' כיצד מוזמנין וכו'. פירוש בשלישה אומר נברך, בשלישה חוץ מן המברך הוא אומר ברכו. והן ענין ברוך שאכלנו משלו. וכן פירוש שאר ענין זו המשנה כולה. ואמר שמואל לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל. אלא משלשה ומעלה יאמר נברך, ואקשינן עליה הא ברכו תנן, ומשיננין אימא אף ברכו. כלומר מארבעה ומעלה אומר נברך ואם אמר ברכו יצא.

תנן בשלשה והוא אומר ברכו. ס"ד השתא דצרכו עדיף משום דצרכו היינו לוי נצרך את השם אבל נצרך אינו אלא נטילת רשות: אלא

לפנין מינה לענין צרכה תדע דלענין צרכת המזון בכזית ולענין יוס הכפורים על דהוי דוקא ככותבת: **נברך אלהינו גרסינן** ולא גרסינן נברך לאלהינו כלמ"ד דדוקא גבי שיר והודאה כמיצ למ"ד כמו שירו לה' הודו לה' גדלו לה' אלל גבי צרכה לא מצינו זה הלשון וכן מפורש בסדר רב עמרם: **אמר ר"ע מה מצינו בבית הכנסת אחד עשרה וכו'**. משמע דרבי יוסי הגלילי מודה בצית הכנסת מנדקאמר מה מצינו וכו' כלומר שאתה מודה לי ומאי שנא דפליגי בצרכת המזון ומודו צבית הכנסת יש לומר דודאי לא חלקו בין עשרה למאה בתפלה דאלו נכנסים ואלו יוצאים ולא אדעתיה דש"י אלל בצרכת המזון שהן קצועין ומעורבין שם יחד אין לעשות צוה שאין יוצאין עד לאחר צרכת המזון: **לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל**. ופריך צירושלמי מן הקורא בתורה ומן החון שאומר ברכו ומפרש כיון שאומר המצורך אין זה מוציא עצמו מן הכלל:

תנן בשלשה והוא אומר ברכו. ס"ד השתא דצרכו עדיף משום דצרכו היינו לוי נצרך את השם אבל נצרך אינו אלא נטילת רשות: אלא

יהוה אומר נותר איסור בכזית אכילה כתיב ביה, אף חזרתו, והכא בענין זימון בקראי פליגי. ר"מ סבר ואכילת ושבעת זו שתיה ומצינו אכילה בכזית, ור' יהודה סבר (לא) בעינן אכילה שיש בה שביעה ולא תהיה פחות מכביצה. מתני' כיצד מוזמנין וכו'. פירוש בשלישה אומר נברך, בשלישה חוץ מן המברך הוא אומר ברכו. והן ענין ברוך שאכלנו משלו. וכן פירוש שאר ענין זו המשנה כולה. ואמר שמואל לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל. אלא משלשה ומעלה יאמר נברך, ואקשינן עליה הא ברכו תנן, ומשיננין אימא אף ברכו. כלומר מארבעה ומעלה אומר נברך ואם אמר ברכו יצא.